

خرمای پیارم رقم امیدبخش جهت جایگزینی و تغییر الگوی کشت در جنوب کشور

حمیدزرگری*

عضو هیئت‌علمی مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی فارس، موسسه تحقیقات علوم باغبانی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، شیراز، ایران.

*نویسنده مسئول: zargarihamid@yahoo.com

چکیده

خرمای پیارم یکی از ارقام نیمه‌خشک است که بیشتر در استان‌های هرمزگان و فارس کشت می‌شود. این رقم بومی کشور ایران و شهرستان‌های حاجی‌آباد هرمزگان و داراب فارس می‌باشد. طی پروژه‌های به مدت ۱۲ سال در ایستگاه‌های تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی جهرم و داراب و سپس طرح‌های تحقیقی - ترویجی در مناطق خرماخیز فارس و کشور، وضعیت سازگاری با شرایط محیطی و شاخص‌های کمی و کیفی میوه این رقم به همراه پنج رقم دیگر مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج نشان داد که این رقم می‌تواند به‌عنوان یک رقم تجاری معرفی گردد. بافت نیمه‌خشک، قیمت بالای میوه، جدا نشدن پوست از گوشت، قند متوسط، بسته‌بندی راحت، حمل‌ونقل آسان و بازار مناسب داخلی و خارجی از جمله مزیت‌های این رقم می‌باشد. بر اساس اطلاعات می‌توان دریافت که این رقم از لحاظ عملکرد (۸ تن در هکتار) و به‌طور متوسط هر کیلو ۱۵۰۰۰۰ ریال درآمدی معادل ۸۰۰ میلیون ریال برای باغدار ایجاد می‌نماید. بر اساس نتایج بدست آمده، صفات کمی و کیفی خرمای پیارم شامل وزن میوه ۱۰/۸۹ گرم، طول و قطر میوه به ترتیب ۴۰ و ۲۰/۱ میلی‌متر و حجم میوه ۱۲/۹۶ سانتی‌متر مکعب می‌باشد. این رقم می‌تواند به‌عنوان یک رقم جایگزین جهت تغییر الگوی کشت به‌جای درختان با مصرف آب بیشتر و ارقام درجه ۳ و ۴ نخیلات مورد استفاده قرار گیرد. نتایج کلی نشان می‌دهد که بیشتر مصرف‌کنندگان داخلی و خارجی علاقه‌مند به خرمای خشک و نیمه‌خشک می‌باشند که توسعه کشت این رقم در مناطق خرماخیز جنوب کشور بخصوص مناطق گرم و خشک باعث رونق نخل کاری می‌گردد.

کلمات کلیدی: سازگاری، عملکرد، کمیت میوه، کیفیت میوه، خرما

مقدمه

بررسی‌های به‌عمل آمده در مناطق خرماخیز استان فارس و سایر مناطق کشور نشانگر آن است که بعضی ارقام خرمای کشت‌شده نامرغوب می‌باشد که این می‌تواند به‌عنوان عامل محدودکننده‌ای در جهت گسترش محصول خرما باشد. در حال حاضر اکثر نخل‌کاران در منطقه بدون هیچ‌گونه اطلاعات دقیقی نسبت به کشت ارقام خرما و بیشتر از جنبه کمی محصول اقدام می‌نمایند (Zargari, H, 2011). این عدم شناخت می‌تواند حتی با بالا رفتن تعداد نخیلات در منطقه فرآیندی از نظر کاهش محصول به همراه داشته باشد که در این رابطه اهمیت شناسایی و کشت ارقام مرغوب و تجاری هر استان در منطقه جهرم و داراب جهت بالا بردن عملکرد محصول و شناخت صفات کیفی و بازاریابی ارقام مناسب در منطقه مشخص می‌گردد. در ایران یکی از اهداف ایجاد کلکسیون‌های درختان میوه علاوه بر حفظ منابع ژنتیکی ارقام، سازگاری با شرایط محیطی است. کلکسیون‌های مراکز و ایستگاه‌های تحقیقاتی در اهواز با ۱۱۴ رقم، جیرفت و بم با بیش از ۱۰۰ رقم و جهرم با ۶۰ رقم از جمله آن می‌باشد (Zargari, H, 2000). نتایج یادداشت برداری‌های اخیر نشان داده که بعضی از ارقام پرمحصول مناطق دیگر در این کلکسیون‌ها از نظر عملکرد در سطح پایینی بوده و همین می‌تواند عامل محدودکننده در توسعه این رقم در محل جدید باشد.

ارقام خرما در دنیا بیش از ۳۰۰۰ رقم است که تقریباً ۴۰۰ رقم خرما در ایران کشت می‌شود (Dowson, V.H.W, 1955). نیکسون در سال ۱۹۳۳ گزارش داد که ۱۹۶ رقم خرما از نقاط خرماخیز جهان جمع‌آوری و در دره کوچولای کالیفرنیا کشت نموده است (Nixon, R.W. 1933). کیرنی به توصیف ۳۶ رقم خرما تونس پرداخته است (Kerney, T.H, 1906). نیکسون ۲۲ رقم خرما مصر و سودان را شرح داده است (Nixon, R.W, 1954). دانسون، براون و پوپینو ۴۸ رقم خرما ارونند رود و ۲۶ رقم خرما مصر و ۱۰۰ رقم خرما از عراق، مسقط و الجزایر شرح داده‌اند (Dowson et al., 1955). این پروژه جهت بررسی سازگاری محیطی و انجام مطالعات صفات کمی و کیفی رقم پیارم با سایر ارقام اجرا گردید.

مواد و روش‌ها

دو رقم منطقه که یکی رقم نیمه‌خشک بنام زاهدی و دیگری تر بنام شاهانی می‌باشند را با چهار رقم مهم دیگر از استان‌های خرماخیز کشور شامل کبکاب به‌عنوان رقم تر از استان بوشهر، پیارم به‌عنوان رقم نیمه‌خشک از استان هرمزگان، مضافتی رقم تر استان کرمان و دیری به‌عنوان رقم مهم خشک از استان خوزستان که جمعاً ۶ رقم از مهم‌ترین ارقام تجاری ایران در نظر گرفته شده و در یک آزمایش مقایسه ارقام در قالب طرح بلوک‌های کامل تصادفی در دو فاز رویشی (۷سال) و فاز زایشی (۵سال) در ایستگاه تحقیقات کشاورزی جهرم و داراب اجرا گردید. پس از ۱۲ سال و معرفی رقم پیارم به‌عنوان رقم سازگار و برتر، جهت بررسی وضعیت سازگاری محیطی و برتر شاخص‌های کمی و کیفی در قالب طرح‌های تحقیقی - ترویجی پاجوش این ارقام، با همکاری مدیریت جهاد کشاورزی در مناطق خرماخیز استان و کشور توزیع و کشت گردید و در پایان نسبت به اندازه‌گیری صفات فیزیکی و شیمیایی و انجام محاسبات آماری اقدام شد.

نتایج و بحث

نتایج بدست آمده پس از ۱۲ سال اجرای طرح مقایسه عملکرد در شهرستان‌های جهرم و داراب و طرح‌های تحقیقاتی و ترویجی در مناطق خرماخیز استان به شرح جداول ۱ و ۲ می‌باشد.

جدول شماره «۱» میانگین صفات کمی خرما پیارم

رقم	درصد تشکیل میوه	حجم در مرحله خارک (سانتی‌متر مکعب)	طول در مرحله خارک (میلی‌متر)	قطر در مرحله خارک (میلی‌متر)	در مرحله خارک نسبت طول به قطر	وزن در مرحله خرما (گرم)	نسبت وزن گوشت به هسته در مرحله خرما	رنگ در مرحله خرما	بافت در مرحله خرما
پیارم	۶۳ ^a	۹ ^b	۴۲ ^{ab}	۲۰/۱ ^b	۲/۰۸ ^{ab}	۱۰/۸۹ ^{ab}	۷/۷۰ ^{bc}	قهوه‌ای مایل به قرمز تیره	نیمه‌خشک
زاهدی	۶۳ ^a	۷ ^b	۳۳ ^d	۲۰ ^b	۱/۵۵ ^c	۷/۵۴ ^c	۷/۸۰ ^{bc}	قهوه‌ای روشن	نیمه‌خشک
مضافتی	۵۰ ^b	۱۲ ^a	۳۸ ^{bc}	۲۳ ^a	۱/۶۵ ^c	۱۲ ^a	۱۲/۹۰ ^a	سیاه	تر
دیری	۴۸ ^b	۸ ^b	۳۸ ^{bc}	۱۹ ^c	۲ ^b	۸/۵۰ ^c	۶/۲۰ ^c	قهوه‌ای	خشک
کبکاب	۴۵ ^c	۱۰/۹۰ ^a	۴۰ ^{abc}	۲۳ ^a	۱/۷۳ ^c	۱۲/۳۰ ^a	۱۵ ^a	قهوه‌ای روشن	تر
شاهانی	۶۲ ^a	۸ ^b	۴۳ ^a	۱۹ ^c	۲/۲۰ ^a	۸/۴۰ ^c	۹/۷۰ ^b	قهوه‌ای روشن	تر

جدول شماره «۲» میانگین صفات کمی و کیفی خرمای پیارم

رقم	صفات			
پیارم	حجم هسته در مرحله خارک (سانتی متر مکعب)	شکل هسته در مرحله خارک	طول هسته در مرحله خارک (میلی متر)	قطر هسته در مرحله خارک (میلی متر)
	نسبت طول به قطر هسته در مرحله خارک			
	۲/۴	پیاله‌ای	۲۸	۹/۸
			۲/۸۵	

جدول شماره «۳» میانگین صفات شیمیایی رقم پیارم در مرحله خرما

رقم	صفات								
پیارم	PH	اسیدیته (درصد)	TSS (درصد)	قند احیاکننده (درصد)	قند غیر احیاکننده (درصد)	قند کل (درصد)	رطوبت میوه (درصد)	ماده خشک (درصد)	خاکستر میوه (درصد)
	۶/۴۵	۰/۵۹۳۷	۵۸/۲۰	۵۶/۱۳	۷/۹۷	۶۰/۱۴	۱۳/۲۴	۷۸/۳	۱/۶۶

خرمای پیارم و زاهدی با ۶۳٪ بالاترین درصد تشکیل میوه را نشان داده است و در رده اول آزمون دانکن قرار گرفته‌اند. خرمای پیارم از لحاظ طول میوه و نسبت طول به قطر میوه در رتبه اول آزمون قرار گرفته است (جدول ۱). با توجه به اینکه خرمای پیارم از ارقام نیمه‌خشک محسوب می‌شود. مناسب برای صادرات و بسته‌بندی آن راحت و حمل‌ونقل آن آسان می‌باشد. علاقه مصرف‌کنندگان داخلی و خریداران خارجی به خرید خرمای خشک و نیمه‌خشک ایجاب می‌نماید در توسعه کشت و جایگزینی نخیلات ارقام درجه سه و چهار، ارقام خشک و نیمه‌خشک مانند پیارم در کنار ارقام تر مدنظر قرار گیرد (جدول ۲ و ۳). توسعه کشت و جایگزینی نخیلات در مناطق جنوبی استان فارس شامل شهرستان‌های جهرم، داراب، لارستان، کازرون، فرشبند، لامرد، مهر، بیرم، زرین‌دشت، خنج، قیر و کارزین و سایر مناطق خرماخیز کشور با شرایط مشابه بایستی در برنامه‌ریزی‌ها مورد توجه قرار گیرد. زیرا در این مناطق، به علت کمبود آب، کاهش نزولات جوی، گرم و خشک بودن منطقه و وجود خاک‌های شور و قلیایی امکان کشت سایر محصولات کشاورزی کمتر است و با توجه به اینکه نخل مقاوم به شوری می‌باشد این مناطق مستعد کشت نخیلات است. به‌طور کلی کشت این رقم در مناطق خرماخیز کشور که دارای آب‌وهوای گرم و خشک می‌باشد امکان‌پذیر است.

منابع

- Dowson, V.H.W. 1955. Dates somaliland and libya. Ann. Rep. Date Growers Inst. 23: 10-13.
- Kerney, T.H. 1906. Date varieties and date culture in thunis. U.S. Dept. Agr. Bur. of Plant Industry bull. 92 112 P. Washington, D.C.
- Nixon, R.W. 1954. Date culture in saudi Arabia. U.S. Date Garden, Ann. Rep. Date Growers Inst. 24: 15-20.
- Nixon, R.W. 1993. Notes on rain damage to varieties at the U.S. Experimento Date Garden. Ann. Rep. Date Growers Inst. 10: 13-14.
- Zargari, H. 2000. Final report of research plan qualitative and quantitative determination Fars date cultivars. Pub. Fars Agriculture and Natural Resources Research. Shiraz, Iran (in Persian).
- Zargari, H. 2011. Final report of research plan. Investigation and comparison of yield on date cultivars in Jahrom and Darab Research Stations. Pub. Fars Agriculture and Natural Resources Research. Shiraz, Iran (in Persian).

“Piarom” as a Promising Date Palm Cultivar to be Cultivated and Replaced in South of Iran

Hamid Zargari*

Members Scientific Staff of Agricultural and Natural Resources Research Center of Fars, Iranian Horticultural Science Research Institute, Agricultural Research Education and Extension Organization (AREEO), Shiraz, Iran

*Corresponding author: zargarihamid@yahoo.com

Abstract

Piarom as one of semi-fresh date is mostly cultivated in Hormouzgan and Fars provinces. This cultivar was originated from, Haji-Abad in Hormouzgan or Darab in Fars provinces, Iran. During a research project last for 12 years in Jahrom and Darab research stations as well as other palm growing areas, the adaptability of this cultivar along with five other date palm cultivars were evaluated based on quality and quantity of fruits. The results showed that this cultivar could be considered as a commercial cultivar to be released for south of Iran. Some characteristics such as semi-dry fruit tissue, skin that clinging tightly to fruit's flesh and attractiveness for local and abroad markets are the prominent properties of this date palm. The mean weight of fruit (10.89 g), length and diameter (40 and 20.1 mm, respectively), and fruit volume (12.96 cm³) were evaluated in this research. Due to its high water use efficiency, this cultivar could be recommended to be replaced crops with high water requirements and poor-fruit quality. Due to demands for dry and semi-dry date fruits, Piarom could be a promising cultivar to be grown in south of Iran, especially for hot and dry climate.

Keywords: Adaptability, Yield, Fruit Quality, Fruit Quantity, Date Palm.

IrHC 2017
T e h r a n - I r a n